

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-19>

УДК 793.3.071.1(477)199/20*

Мосесова К.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОСТАТЬ ОКСАНИ ЛАНЬ У ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті досліджено постать режисера та балетмейстера у галузі української сучасної хореографії Оксани Лань, яка є яскравим прикладом розвитку хореографічного мистецтва в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття. Здійснено комплексний аналіз творчого доробка хореографині в період з 1991 року до нашого часу. Зазначено частковий перелік хореографічних композицій, театральних вистав, танцювальних вистав, музичних і художніх проєктів. Виявлено і узагальнено основні принципи її роботи та певні особливості її діяльності, які проявлялись у використанні синтезу видів та стилів танцю у створенні хореографічного твору та в експериментальній педагогічній методиці. Здійснено акцент на педагогічному підході у вищій школі. Вперше в програмі підготовки та навчання хореографів у вищій школі України започатковує створення студентами одноактних балетних вистав як закінчений дипломний проєкт та обов'язковий показ вистав на великій сцені глядачеві.

Ключові слова: режисер-балетмейстер, модерн-балет, синтез видів та стилів у хореографії, режисер-експериментатор, педагогічний підхід, Оксана Лань, модерн-балет «Акверіас».

Mosysova Kseniya

Ivan Franko National University of Lviv

FIGURE OF OXANA LAN IN THE SPACE OF MODERN CHOROGRAPHY OF UKRAINE AT THE END OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURY

Summary. The article explores the figure of director and choreographer in the field of Ukrainian modern choreography Oksana Lan, which is a striking example of the development of choreographic art in Ukraine at the end of XX – beginning of XXI century. A comprehensive analysis of the creative work of choreographer in the period from 1991 to the present is made. A partial list of choreographic compositions, theatrical performances, dance performances, musical and artistic projects is provided. The basic principles of her work and certain peculiarities of her activity, which were manifested in the use of synthesis of types and styles of dance in creating a choreographic work and in experimental pedagogical methods, are revealed and generalized. The emphasis is on the pedagogical approach in higher education. For the first time in the program of training and training of choreographers at the Ukrainian high school, students begin to create one-act ballet performances as a completed diploma project and obligatory presentation of performances on the big stage to the viewer. The rapid process of renewing the cultural space has led to the creation of private theaters, large creative teams that financially support their creative activities. With the abolition of rigid Soviet censorship, the number of trends in the arts is growing rapidly, you can already openly position yourself as avant-garde, modernist, neoclassical, and more. This is not avoided by contemporary choreography. Oksana Lan is a leading choreographer and director of Ukraine. She started working in 1979: she was the founder and the leader of the festival dance ensemble «Festival». And since 1991 the name of the group changed to modern-ballet «Aquerias». The analysis of creation of its modern ballet in the conditions of new manifestation of contemporary art is carried out. Lan Oksana brought up several generations of young masters who at a highly artistic level represent the art of contemporary ballet with dignity. The huge creative work of the choreographer, the director-choreographer Oksana Lan is a wide field for research of the development of choreographic art in Ukraine of the late XX – the beginning of the XXI century. Her artistic and social activities are an example for the next generations and the heritage of the nation.

Keywords: director-choreographer, modern ballet, synthesis of types and styles in choreography, director-experimentalist, pedagogical angle, Oksana Lan, modern-ballet «Aquerias».

Постановка проблеми. Постать режисера-балетмейстера Оксани Лань є яскравим прикладом розвитку хореографічного мистецтва в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття. Необхідно звернути увагу на величезний творчий доробок хореографа, як надбання нації у культурі та мистецтві. Прослідкувати за розвитком творчої діяльності Оксани Лань в ракурсі концептуального підходу в процесі створення форм хореографії та прояву її як педагога та режисера-експериментатора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему стилістичних особливостей хореографічної лексики фрагментарно висвітлювали у своїх наукових дослідженнях О.Б. Лань, О.А. Плахотнюк, Д.І. Шаріков. Педагогічна складова та психологічні особливості створення

танцювальних творів досліджували О.Б. Лань, Д. Зайфферт.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досліджено використання синтезу видів та стилів танцю у створенні хореографічного твору та актуальність експериментальної педагогічної методики. Виявлено певні особливості, що характеризують творчу діяльність мисткині, здійснено аналіз створення свого модерн-балету в умовах нового прояву сучасного мистецтва.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження та аналіз діяльності та творчості хореографині та режисера-балетмейстера Оксани Лань в період з 1991 року до нашого часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. 90-ті роки ХХ століття характеризувались

проявом сучасного мистецтва. Становлення України як держави впливало на появу нових можливостей, нового мистецтва, нової музики, особливо української музики, зокрема української популярної музики. Розвивалося танцювальне та театральне мистецтво. Репрезентувалося все, що стало дозволеним після періоду «перебудови». В рамках нової держави всі види мистецтв починають розвиватись в нових напрямках [8, с. 3]. На цьому ґрунті виникають колективи, які мають нові можливості розвитку, створюються професійні комерційні групи, творчі колективи з новим економічним устроєм. Стрімкий процес оновлення культурного простору призвів до створення приватних театрів, великих творчих команд, які самі фінансово забезпечують свою творчу діяльність. З відміною жорсткої радянської цензури швидко зростає кількість направлень у мистецтві: вже можна відкрито позиціонувати себе авангардистом, модерністом, неокласиком, тощо. Цього не уникає і сучасна хореографія.

Утворюються самостійні творчі хореографічні колективи. На цьому тлі і з'являється Модерн-балет «Акверіас», який створює режисер-балетмейстер Оксана Лань у Львові у 1991 році.

Оксана Лань – провідний балетмейстер, режисер-постановник України. Народилася у Львові. Трудову діяльність розпочала в 1979 році: була засновником і керівником ансамблю естрадного танцю «Фестиваль» Будинку культури ЛАЗ. Ансамбль в 1986 отримує звання «народний колектив», а з 1991 року назва колективу змінено на Модерн-балет «Акверіас» [7, с. 140]. 90-ті роки ХХ століття характеризуються активною творчою діяльністю режисера-хореографа та призоводять до популярності.

Неповторність та індивідуальність мисткині виражена у певних особливостях її діяльності:

По-перше, це *синтез видів та стилів у хореографії*. У період «перебудови» стає можливим знайомство з широкою палітрою музичних творів, опанування новими техніками сучасного танцю та використання їх в різних формах хореографії. Оксана Лань починає експериментувати, поєднуючи класичний танець і бальний, класичний і джаз-танець, бальний і хіп-хоп, і в 1995 році вперше в Україні поєднує джаз-модерн-танець з елементами українського фольклору. За створену композицію «Галицька сюїта: Львівські квітничарки» (композиція «Автентичне життя», музика Мирослава Левицького, виконання групи «Брати Блюзу», 1994) хореографіня отримує диплом «За оригінальну хореографію», який став єдиним в історії Всеукраїнського фестивалю «Пісенний вернісаж» [4]. Саме там, на сцені Палацу «Україна» (Київ), модерн-балет «Акверіас» помічає народна артистка України, Софія Ротару і запрошує Оксану Лань до співпраці. У творчому доробку за період 1996–2016 років чотири сольних програми (понад 80 композицій) для концертних проєктів Софії Ротару, співпраця із якою існує понад 24 роки.

Цей особливий синтетичний принцип буде прослідковуватись і надалі в композиціях «Карпати», «Ритми Карпат», «Спогад», «Поклик кохання».

Другою важливою ознакою творчості Оксани Лань є її діяльність як *режисера та балетмейстера-експериментатора*.

1. В якості балетмейстера на період початку «дев'яностих» Оксана Лань співпрацює з майже всіма режисерами Львова та долучається до вистав на найрізноманітніші теми. Для її творчої манери балетмейстера-постановника притаманне повне занурення в зміст створеної хореографії для вистав. У своїй статті «Художнє кредо балетмейстера як наслідок його світогляду в контексті створення хореографічного образу», вона зазначає: «У мистецтві закарбовується не тільки особистість художника. Відображаючи в творі необхідне, стійке, важливе для маси людей, сутнісне, він надає творчій особистісній формі, тобто розкриває світ через себе. Цим художник спонукає публіку сприйняти його життєвий досвід, збагачений знанням досвіду інших людей, як свій власний» [3, с. 138]. Досить згадати «Вірую» (Фрагменти Євангеліє для хору, балету і солістів) Ю. Саєнка, (режисер Г. Шумейко, 1993 р.), мюзикл «Кармен» (режисер В. Сікорський, 1994 р.), «Благовіщення Марії» (режисер нар. арт. України Я. Федоришин, 1994 р.), «Мірандоліна» (режисер нар. арт. України В. Шербаков), «Ісус, син бога живого» (режисер нар. арт. України Ф. Стригун, 1996 р.), «Офіра» (режисер заслуж. арт. України Т. Жирко, 2000 р.), «Аляска, сер» (художній фільм, кіностудія «Рось», 1991) та інші.

У музичних і художніх проєктах – це «Україна. Весна. Славутич» (режисер Василь Вовкун, 1995 р.), «Українська писанка в світі і писанка народів світу» 2000 р., а також поєднує функції режисера та хореографа в проєктах: Міжнародний фестиваль моди «АнтиСНІД – 2000», Дні України в Польщі – 2001 р. [7, с. 142].

Період роботи Оксани Лань в культурному просторі нового шоу-бізнесу в Україні розпочався ще наприкінці «вісьмидесятих» та активно продовжувався до 2016 року. Співпрацює з відомими виконавцями естрадної сучасної пісні – О. Білозір (1993-1995 рр.), Т. Петриненко, А. Матвійчуком, Руславою, Н. Шестаковою, І. Білик, І. Мацялком, Ані Лорак, Каріною Плай, Ольгою Юнаковою, М. Свидюком, О. Мочерад, групами «Океан Ельзи», «Доктор Ватсон», «Брати Блюзу», «Ріка життя» та багатьма іншими – Оксана Лань майстерно відтворює «хореографію акомпанементу». В 2011 році Асоціацією діячів естрадного мистецтва України мисткині присвоєно звання «Заслужений діяч естрадного мистецтва України» [1].

2. На початку 90-х років ХХ століття жага до експериментів у творчості змушує мисткиню поєднувати суто балетне мистецтво з іншими видами мистецтва. Зокрема використання засобів театралізації та перформансу, вважаючи, що «...художня цілісність спектаклю, його образна виразність має право досягатись всіма можливими виразними засобами. Адже будь-яка вистава – це творчий акт передачі думок і почуттів драматурга через думки, почуття, дію актора» [5]. В 1995 році творчий доробок Оксани Лань збагачується новим проєктом – вона створює одноактний балет – інсталяцію «Дон Жуан з Коломиї» на музику українського композитора Олександра Козаренка. Критика називає хореографічну постановку «першим авангардним балетом» в Україні. А сама хореограф надає твору визначення «танцювального видовища». Як зазначає у своїй науковій статті Оксана Лань: «Образно бачити світ – це великий дар. Відтворити цей світ в образі – дар ще більший. Творчість,

як вид діяльності, активізує особистість хореографа найбільш повно та різнобічно. Допомогає їй формування світогляду суб'єкта» [3, с. 138].

Ще одним з найважливіших якостей Оксани Лань є її педагогічний підхід. Її темперамент, запальний характер, спосіб донесення матеріалу – це найважливіші ознаки того, який результат є на виході будь-якої її діяльності: танець, вистава, проект та ін. В 1993 році на базі модерн-балету «Акверіас» вона створює дитячо-юнацьку танцювальну школу-студію. Колектив є лауреатом багатьох міжнародних і всеукраїнських конкурсів. В 2008 р. Школа – студія отримує звання «Зразковий колектив», а в 2011 році школі-студії сучасного танцю та модерн-балету «Акверіас» присвоєно звання «Народний колектив» [1].

Ведучий балетмейстер в сучасній хореографії Оксана Лань управляє своїм створеним колективом вже 35 років, враховуючи віяння сучасних досягнень мистецтва танцю. Очолюваний нею колектив «Акверіас» є лауреатом багатьох міжнародних і всеукраїнських конкурсів.

Для свого колективу вона створила понад 60 композицій. Найвідоміші з них – «Agreement» (1992), «Пастка» (1993), триптих «Танці на пагорбах» (1994), «Дзвін» (1995), «Безумство» (1996), «Хор» (1996), композиції «Ритми Карпат» (2000), жіночий танець з ружниками «Спогад» (2008), «Поклик кохання» (2009) та ін. стали «класикою» репертуару колективу [2]. Свою неповторну оригінальну індивідуальність, характерну стилістику, фахову майстерність, що базується на ґрунті найсучасніших віянь і досягнень у мистецтві танцю закарбувала у створених танцювальних виставах: «Даруючий щастя» (1987), «Зодіак одної ночі» (1989), «Несказане...», або дещо про кохання» (1997). А ювілейний концерт до 25-річчя колективу «Golden Collection. 25 років натхнення» (2011) став збіркою найкращих хореографічних постановок.

Сьогодні вже з гордістю можна зазначити, що Школа-студія «Акверіас» виховала більше 1000 учнів, багато з яких продовжили свою хореографічну діяльність, відкрили свої школи та створили свої колективи в Україні та закордоном.

Значною особливістю є педагогічний підхід у вищій школі. З 2010 року Оксана Лань працює, а з 2011 року – доцент кафедри режисури і хореографії факультету культури і мистецтв ЛНУ імені Івана Франка [7, с. 143]. Цікаво зазначити, що Оксана Лань вперше в програмі підготовки та навчання хореографів у вищій школі України започатковує створення студентами одноактних балетних вистав як закінчений дипломний про-

ект з обов'язковим показом вистав на великій сцені глядачеві. *Такий підхід зобов'язує студента-постановника брати на себе повну відповідальність за «творчий продукт».* «Кардинальна зміна підходів і технологій навчання у вищій школі має сприяти розширенню художнього світогляду сучасного педагога-хореографа, що суттєво допомагатиме вихованню загальної хореографічної культури» [6]. На теперішній момент під керівництвом Оксани Лань студентами-дипломниками (бакалаврами, спеціалістами та магістрами) створено та показано вже 101 виставу.

Вагомим етапом творчого розвитку є створення у 2015-16 роках за участю студентів кафедри хореографії ЛНУ імені Івана Франка та учасників Народної школи-студії сучасного танцю «Акверіас» постановок дитячих танцювальних вистав «Подорож Блакитної Стріли» (2015 р.) та «Цибуліно» (2016 р.) за мотивами казок Джанні Родарі.

У своїй статті «Психологічні та педагогічні особливості створення танцювальної вистави у виконанні дітей» Оксана Лань називає сучасне хореографічне мистецтво «складовою великого духовного зростання молодих душ», а «творчість потребою життя». Безумовно, активність дітей та підлітків відкриває перед педагогом широкі можливості для творчого пошуку, танець сприяє формуванню естетичного смаку, є складовою художньої освіти і моральною підтримкою дитини. «Своїм розмаїттям сучасних форм хореографічне мистецтво допомагає вирішувати актуальні проблеми психології та педагогіки» [5].

Лань Оксана Богданівна виховала кілька поколінь молодих майстрів, які на високохудожньому рівні достойно репрезентують мистецтво сучасного балету.

«Тільки особисте художнє кредо зробить хореографа упізнаним, таким, що запам'ятовується» [3, с. 143].

Висновки і пропозиції. Величезний творчий доробок хореографа, режисера-балетмейстера Оксани Лань є широким полем для досліджень розвитку хореографічного мистецтва в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття. Її мистецька і соціальна діяльність є прикладом для наступних поколінь та надбанням нації.

Особливостями її діяльності є синтез видів та стилів у хореографії, діяльність як режисера та балетмейстера-експериментатора, педагогічний підхід у особисто створеному хореографічному колективі та педагогічний підхід у вищій школі. Цей матеріал вартий подальших, більш глибоких досліджень.

Список літератури:

1. Асоціація Діячів Естрадного Мистецтва України (АДЕМУ) Львівське обласне відділення (АДЕМУ) Львівське обласне відділення. 2011. URL: https://ademulov.io.ua/s106458/lan_oksana_zasluzheniy_diyach_estrarnogo_mistectva_ukraeni
2. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53206
3. Лань О.Б. Художнє кредо балетмейстера як наслідок його світогляду в контексті створення хореографічного образу. *Вісник ЛНУ ім. Івана Франка* : зб. наук. праць; вип. № 14. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. С. 137–144. (Серія : «Мистецтвознавство»).
4. Леонід Кучма любить музику. *Високий Замок*. 1995. № 18. С. 4.
5. Оксана Лань. Психологічні та педагогічні особливості створення танцювальної вистави у виконанні дітей (досвід Народної школи-студії сучасного танцю «Акверіас») / Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту : навч.-методич. посіб. / упорядник О. Плахотнюк. Львів : СПОЛЮМ, 2018. Ч. II. С. 243.
6. Оксана Лань. Стилістичні особливості хореографічної лексики балету-інсталяції «Дон Жуан з Коломиї» / Сучасне хореографічне мистецтво: підґрунтя, тенденції, перспективи розвитку: навч.-методич. посіб. / упорядник О. Плахотнюк. Львів : СПОЛЮМ, 2018. Ч. II. С. 101.

7. Факультет культури і мистецтв львівського національного університету ім. Івана Франка (2004–2014 рр.) / [Н. Бічуя, М. Гарбузюк, Н. Дельчук та ін.]. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 224 с.
8. Шариков Д.І. Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія й історія культури» / Шариков Денис Ігорович. Київ, 2008. 22 с.

References:

1. Asotsiatsiia Diiachiv Estradnoho Mystetstva Ukrainy (ADEMU) Lvivske oblasne viddilenniany (ADEMU) Lvivske oblasne viddilennia. 2011. URL: https://ademulov.io.ua/s106458/lan_oksana_zasluzheniy_diyach_estradnogo_mistectva_ukraeni
2. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53206
3. Lan, O.B. (2014). Khudozhnie kredo baletmeistera yak naslidok yoho svitohliadu v konteksti stvorennia khoreorafichnoho obrazu. *Visnyk LNU im. Ivana Franka : zb. nauk. prats; vyp. № 14*. Lviv : LNU im. Ivana Franka, pp. 137–144. (Serii : «Mystetstvoznnavstvo»).
4. Leonid Kuchma liubyt muzyku. *Vysokyi Zamok*. 1995. № 18. Pp. 4.
5. Oksana Lan. *Psykhologichni ta pedahohichni osoblyvosti stvorennia tantsiuvalnoi vystavy u vykonanni ditei (dosvid Narodnoi shkoly-studii suchasnoho tantsiu «Akverias») / Kineziolohiia tantsiu ta tekhniko-estetychnykh vydiv sportu : navch.-metodych. posib. / uporiadnyk O. Plakhotniuk*. Lviv : SPOLOM, 2018. Ch. II.
6. Oksana Lan. *Stylistychni osoblyvosti khoreorafichnoi leksyky baletu-instaliatsii «Don Zhuan z Kolomyi» / Suchasne khoreorafichne mystetstvo: pidgruntia, tendentsii, perspektyvy rozvytku: navch.-metodych. posib. / uporiadnyk O. Plakhotniuk*. Lviv : SPOLOM, 2018. Ch. II.
7. Fakultet kultury i mystetstv lvivskoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Franka (2004–2014 rr.) / [N. Bichuia, M. Harbuziuk, N. Delchuk ta in.]. Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2014.
8. Sharyko, v D.I. (2008). *Suchasna khoreorafiia yak fenomen khudozhnoi kultury KhKh stolittia* : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. mystetstvoznnavstva : spets. 26.00.01 "teoriia y istoriia kultury". Kyiv.